

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА "АНТОНЮК ПРОТИ УКРАЇНИ"

(Заява № 17022/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

11 грудня 2008 року

*Рішення у справі набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Антонюк проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,
п. Райт Маруст (Rait Maruste),
п. Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
п. Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych),
п. Марк Віллігер (Mark Villiger),
пані Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),
пані Здравка Калайджиева (Zdravka Kalaydjieva), *судді*,
та пані Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 18 листопада 2008 року,
ухвалив таке рішення, що було прийнято того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 17022/02), поданою до Суду проти України відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянкою України Оксаною Василівною Антонюк (далі — заявниця) 19 березня 2002 року.
2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — пані В. Лутковською.
3. 21 січня 2005 року Суд вирішив направити заяву Уряду. Суд відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції вирішив розглядати заяву щодо суті та прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилась у 1909 році та проживає у м. Володимир-Волинському Волинської області, Україна.
5. У 1971 році Володимир-Волинська міська рада надала заявниці у безстрокове користування земельну ділянку; згодом заявниця отримала право власності на цю ділянку.
6. Згідно з твердженнями заявниці у 1984 році її сусід пан К. збудував гараж, зайнявши частину її земельної ділянки.

A. Проведення суду

7. У травні 1994 року заявниця звернулась із позовом до Володимир-Волинського міського суду (далі — міський суд) щодо пана К. з метою усунути перешкоди для користування її земельною ділянкою. Вона також вимагала компенсацію.
8. 10 серпня 1995 року в рамках погоджувальної процедури комісія з земельних питань міської ради визначила межу між ділянками та розмістила ряд позначок, які виділяють ділянку.
9. 24 березня 1997 року міський суд задовольнив позов заявниці. Зокрема, зобов'язав пана К. не перешкоджати заявниці користуватись її землею та відмовив у задоволенні позовних вимог щодо компенсації.
10. 17 квітня 1997 року Волинський обласний суд (з червня 2001 року — Волинський обласний апеляційний суд) залишив касаційну скаргу пана К. без задоволення.

B. Виконавче провадження

11. Рішення від 24 березня 1997 року набрало законної сили, та 5 березня 1997 року Володимир-Волинська міська державна виконавча служба (далі — виконавча служба) відкрила виконавче провадження.
12. Виконавча служба надіслала запит до міського суду, щоб роз'яснити порядок виконання рішення. 19 червня 1997 року міський суд зазначив, що межа між земельними ділянками мала бути встановлена згідно з планом комісії з земельних питань міської ради від 10 серпня 1995 року. Незважаючи на це, щонайменше до 2002 року державна служба декілька разів надсилала до суду заяви щодо роз'яснення. У листах від 21 січня та 5 квітня 1999 року, 14 січня та 19 грудня 2000 року, 19 листопада 2001 року та 12 листопада 2002 року міський суд відповідав на ці запити та звертав

увагу на те, що рішення від 24 березня 1997 року набрало законної сили та підлягає виконанню та що висновки суду були однозначними і чіткими. Суд також посилався на свою ухвалу від 19 червня 1997 року.

13. Згодом, у точно не встановлену дату, міжрайонний прокурор надіслав запит до міського суду про надання роз'яснення рішення від 24 березня 1997 року. 7 липня 2003 року провадження у справі за вищевказаною заявою суд закритим тому, що ухвалою від 19 червня 1997 року дане рішення вже роз'яснювалось.

14. В період з 1997 до 2003 року державна виконавча служба здійснила більше 30 виїздів на ділянку; однак через створення перешкод та небажання пана К. співпрацювати вони були безуспішними. Хоча на пана К. було накладено штраф за таку поведінку (згідно із зауваженнями Уряду останній раз це було 1 листопада 2001 року), рішення від 24 березня 1997 року залишалось невиконаним. Державна виконавча служба закінчувала виконавче провадження неодноразово. Однак за подальшими скаргами заявниці ці постанови було скасовано міським судом та було відновлено виконавче провадження.

15. 19 липня 2002 року, після того як судом була скасована одна з вищезгаданих постанов про припинення виконавчого провадження, державна виконавча служба відмовила у відновленні виконавчого провадження у зв'язку з тим, що, на її думку, резолютивна частина рішення від 24 березня 1997 року, як про це йдеться у постанові про виконавче провадження, є неконкретизованою і неточною. 20 серпня 2002 року міський суд задовольнив скаргу заявниці щодо державної виконавчої служби та відмінив її постанову. Суд також зобов'язав державну виконавчу службу виконати рішення, про яке йдеться.

16. Декілька разів протягом цього періоду заявниця скаржилась на невжиття заходів і бездіяльність з боку державних виконавців та їх керівників.

17. Постановою від 6 листопада 2003 року державна виконавча служба закінчила виконавче провадження з тих підстав, що рішення від 24 березня 1997 року було виконано повністю.

С. Судове провадження за позовом до державної виконавчої служби після 6 листопада 2003 року

18. В листопаді 2003 року заявниця, не погоджуючись із постановою від 6 листопада 2003 року, оскаржила її до суду. 9 грудня 2003 року міський суд скасував оскаржувану постанову, зобов'язавши державну виконавчу службу відновити виконавче провадження. 25 лютого 2004 року Волинський обласний апеляційний суд скасував рішення від 9 грудня 2003 року та виніс нове, яким відмовив у задоволенні скарги заявниці щодо постанови від 6 листопада 2003 року. 16 січня 2008 року Вищий адміністративний суд залишив без змін рішення від 25 лютого 2004 року.

19. В подальшому заявниця звернулася до Верховного Суду України для перегляду справи за винятковими обставинами, але марно.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

20. Відповідні положення закону про державну виконавчу службу від 24 березня 1998 року та закону про виконавче провадження від 21 квітня 1999 року викладені у справі «*Dzizin проти України*» (*Dzizin v. Ukraine*), № 1086/02, рішення від 24 червня 2003 року).

ЩОДО ПРАВА

I. ТРИВАЛЕ НЕВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ВІД 24 БЕРЕЗНЯ 1997 РОКУ

21. Заявниця скаржилась на невиконання органами державної влади рішення від 24 березня 1997 року. Вона також скаржилась на тривалість виконавчого провадження. Суд розгляне ці скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, які у відповідних частинах передбачають наступне:

Пункт 1 статті 6

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

Стаття 1 Першого протоколу

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів...»

А. Щодо прийнятності

1. *Скарга щодо невиконання органами державної влади рішення від 24 березня 1997 року*

22. Уряд, посилаючись на постанову державної виконавчої служби від 6 листопада 2003 року (див. вище п. 17), стверджував, що зазначене рішення вже було виконано повністю.

23. Заявниця не погодилась, стверджуючи, що рішення все ще не було виконано, незважаючи на те, що заявниці не вдалося у судовому провадженні анулювати постанову державного виконавця про закінчення виконавчого провадження.

24. Суд звертає увагу на те, що 6 листопада 2003 року державна виконавча служба закрила виконавче провадження з тих підстав, що рішення від 24 березня 1997 року було виконано повністю. Подальше судове провадження, ініційоване заявницею, щоб скасувати це рішення та відновити виконавче провадження, було безуспішним.

25. Суд не вбачає підстав за обставин цієї справи сумніватись у висновках національного суду. Тому Суд доходить висновку, що рішення з цього питання було виконано до вказаної дати.

26. Відповідно Суд відхиляє цю частину заяви як очевидно необґрунтовану відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

2. *Скарга щодо тривалості виконавчого провадження*

27. Суд звертає увагу, що той факт, що зазначене рішення було виконано повністю, не позбавляє заявницю статусу жертви щодо періоду, коли рішення залишалось невиконаним (див. Рішення «*Ромашов проти України*» (*Romashov v. Ukraine*), № 67534/01, пп. 26–27, рішення від 27 липня 2004 року).

28. Далі Суд нагадує, що відповідальність держави за виконання судових рішень щодо приватних осіб зводиться до участі державних органів у виконавчому провадженні (див. «*Шестаков проти Росії*» (*Shestakov v. Russia*), № 48757/99, від 18 червня 2002 року).

29. Суд також зазначає, що не потрібно вирішувати, чи мала право заявниця вимагати компенсації шкоди, завданої державною виконавчою службою в ході виконання виконавчого провадження щодо К. (див., наприклад, рішення у справі «*Дзізін проти України*» (*Dzizin v. Ukraine*) (грудень), № 1086/02, від 24 червня 2003 року, та «*Кукта проти України*» (*Kukta v. Ukraine*) (грудень), № 19443/03, від 22 листопада 2005 року), з метою дотримання вимог вичерпання внутрішніх засобів юридичного захисту, оскільки Уряд не надав у своїх зауваженнях заперечень на цей рахунок (див., з відповідними змінами, «*Добрев проти Болгарії*» (*Dobrev v. Bulgaria*), № 55389/00, пп. 110–112, від 10 серпня 2006 року).

30. Тому скарга може бути визнана прийнятною, оскільки не є явно необґрунтованою у сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції та не є непринятною з будь-яких інших підстав.

В. Щодо суті

1. *Період, який має бути взятий до розгляду*

31. Уряд стверджував, що період, який має братися до розгляду, почався тільки з 11 вересня 1997 року, коли для України набуло чинності право на індивідуальні звернення. Тому скарги заявниці щодо подій, які мали місце до цієї дати, мають бути відхилені як неприйнятні *ratione temporis*.

32. Суд зазначає, що рішення, винесене на користь заявниці, набуло законної сили та підлягало виконанню 17 квітня 1997 року (див. вище п. 10), та з огляду на вищевикладені висновки (див. вище п. 25), що його було виконано до 6 листопада 2003 року. Суд зазначає, що Конвенція в Україні набула чинності 11 вересня 1997 року, майже через 5 місяців після дати набрання рішенням законної сили. Далі Суд звертає увагу на те, що

після 11 вересня 1997 року виконавче провадження тривало майже 6 років та 2 місяці. Однак, оцінюючи розумність тривалості провадження після зазначеної дати, потрібно взяти до уваги стан провадження на той час (див., *mutatis mutandis*, «*Мілошевич проти колишньої Республіки Македонії*» (*Milosevic v. The former Yugoslav Republic of Macedonia*), № 15056/02, п. 21, рішення від 20 квітня 2006 року; «*Штирановський проти Польщі*» (*Styrpanovsky v. Poland*), № 28616/95, п. 46, ЄСПЛ 1998-VIII; «*Фоті та інші проти Італії*» (*Foti and Other v. Italy*), п. 53, Серія А, № 56, рішення від 10 грудня 1982 року).

2. Розумність тривалості виконавчого провадження

(а) Пункт 1 статті 6 Конвенції

33. В своїх зауваженнях щодо суті справи Уряд стверджував, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Зокрема, Уряд зазначив, що затримки в цьому провадженні зумовлені паном К. шляхом перешкоджання діяльності державних виконавців та через недоліки рішення міського суду, що змушувало державних виконавців звертатися до суду із заявами щодо їх тлумачення та роз'яснення. Уряд також стверджував, що численні скарги заявниці на бездіяльність державних виконавців перешкождали вчиненню виконавчого провадження.

34. Заявниця висловила заперечення.

35. Суд погоджується з Урядом щодо того, що відсутність співпраці та перешкоджання діям державних виконавців з боку пана К. зумовили затримку у виконавчому провадженні. Однак згідно з зауваженнями Уряду останнього разу на пана К. було накладено штраф 1 листопада 2001 року, і тому цей аргумент не відноситься до періоду після цієї дати. В той же час Суд звертає увагу на те, що затримки до цієї дати сталися не тільки з вини пана К. Це правда, що державні виконавці штрафували його декілька разів, але рішення від 24 березня 1997 року залишалося невиконаним до 6 листопада 2003 року. Враховуючи тривалість періоду, ефективність санкцій, до яких вдавалась державна виконавча служба з метою змусити пана К. виконати судові рішення, винесене на користь заявниці, викликає сумніви.

36. Суд також погоджується із зауваженнями Уряду, що позовні та апеляційні скарги заявниці на постанови державних виконавців в деякій мірі були складовими виконавчого провадження. Однак, розглядаючи той факт, що в більшості випадків ці позовні та апеляційні скарги були задоволені національними судами, в силу цього останнє зауваження є значно перебільшене.

37. З цього випливає, що вказані аргументи не дають переконливого виправдання тривалості провадження в цілому.

38. Далі Суд зауважує, що в кінці 2002 року державна виконавча служба та у 2003 році міжрайонний прокурор декілька разів надсилали запит до міського суду з метою з'ясування способу виконання рішення, винесеного на користь заявниці. В свою чергу, міський суд вже роз'яснював рішення від 19 червня 1997 року та наполягав на тому, що висновки, які містяться в його вирішенні, були однозначними і немає потреби в додатковому роз'ясненні (див. вище пп. 12–15). Суд зазначає, що з матеріалів, які знаходяться в його розпорядженні, неможливо зробити висновок, чи відповідне рішення та його подальше роз'яснення національним судом були достатніми для виконання цього рішення. Однак протягом значного періоду часу розбіжності між національними органами державної влади, незалежно від їх підстав, перешкождали руху виконавчого провадження.

39. З урахуванням окремих обставин даної справи Суд приходить до висновку, що держававідповідач не дотрималась своїх зобов'язань в цьому відношенні.

40. Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

(b) Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції

41. Уряд стверджував, що земельна ділянка, надана заявниці у постійне користування, не може розглядатися як її «володіння» в значенні статті 1 Першого протоколу.

42. Заявниця не погодилась.

43. Останнім часом Суд встановив, що право власності заявниці на земельну ділянку, яка надана їй для постійного користування, являє собою «володіння», що підпадає під дію статті 1 Першого протоколу (див., з відповідними змінами, «*Остапенко проти України*»).

(Ostapenko v. Ukraine), № 17341/02, пп. 11 та 44–48, від 14 червня 2007 року). Крім того, Суд звертає увагу на те, що згодом заявниця набула право власності на ділянку (див. пункт 5 вище).

44. Беручи до уваги свої вищезазначені висновки, Суд вважає, що неможливість для заявниці мати виконане рішення «протягом розумного строку» являє собою втручання в її право на мирне володіння своїм майном.

45. Суд вже встановлював порушення статті 1 Першого протоколу у випадках, схожих до цієї заяви (див., наприклад, «Фуклев проти України» (Fuklev v. Ukraine), № 71186/01, пп. 90–93, від 7 червня 2005 року). Він не бачить жодних підстав дійти іншого висновку в даному випадку.

46. Відповідно мало місце порушення статті 1 Першого протоколу.

II. ІНШІ СКАРГИ

47. Заявниця також скаржилась на результат судового розгляду, в якому вона вимагала скасувати постанову від 6 листопада 2003 року. В зв'язку з цим вона стверджувала, що Вищий адміністративний суд України не запросив її бути присутньою на слуханнях.

48. Дослідивши всі наявні в нього матеріали, Суд у тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, не встановив жодних ознак порушення статей Конвенції, за якими скаржитись заявниця.

49. Відповідно ця частина заяви має бути відхилена як очевидно необґрунтована відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

50. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

51. Заявниця вимагала 20 000 гривень відшкодування моральної шкоди. Згодом вона збільшила цю суму до 30 000 євро; однак це було зроблено поза встановлені строки.

52. Уряд визнав ці вимоги необґрунтованими та надмірними. Уряд вважає, що встановлення факту порушення буде достатньою справедливою сатисфакцією в цій справі.

53. Суд зазначає, що заявниця мала б зазнати моральної шкоди в результаті встановлених порушень. Вирішуючи на засадах справедливості, Суд вважає за доцільне присудити заявниці загалом 2000 євро, як того вимагає стаття 41 Конвенції.

B. Судові витрати

54. Заявниця не надала будь-яких вимог з цього приводу. Отже, Суд нічого не присуджує.

C. Пеня

55. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу щодо надмірної тривалості виконавчого провадження прийнятними, решту заяви — неприйнятною.

2. Постановляє, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо надмірної тривалості виконавчого провадження.

3. Постановляє, що у цій справі мало місце порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції щодо надмірної тривалості виконавчого провадження.

4. Постановляє, що:

(a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач має сплатити заявниці 2000 (дві тисячі) євро плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з цієї суми;

(b) після спливу вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.

5. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 11 грудня 2008 року відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК (C. Westerdik)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН (P. Lorenzen)
Голова